

ROZDZIAŁ 1. KOMUNIKACJA INTERPERSONALNA I SPOŁECZNA

CEL

Przedstawienie narzędzi komunikacji interpersonalnej i społecznej w nauczaniu na odległość

Konsorcjum IMONED

Rozdział 1. Komunikacja interpersonalna i społeczna w kształceniu na odległość

Celem jednostki jest przedstawienie koncepcji, narzędzi i środowisk komunikacji interpersonalnej i społecznej w kształceniu na odległość

Tematy

- Poznanie znaczenia relacji interpersonalnych w procesie nauczania i uczenia się na odległość.
- Rozwój nauczycielskich kompetencji interpersonalnych i społecznych w przestrzeni wirtualnej.
- Wspieranie i rozwijanie kompetencji interpersonalnych i społecznych uczniów w przestrzeni wirtualnej.
- Umiejętność zastosowania różnych sposobów nawiązywania i utrzymywania kontaktów interpersonalnych i społecznych w zdalnym nauczaniu.

1.1. Kompetencje interpersonalne i społeczne w przestrzeni wirtualnej

Interakcja interpersonalna (uczeń-uczeń i uczeń-nauczyciel) odnosi się do obustronnego zaangażowania w proces uczenia się i nauczania. Odnosi się również do dialogu między uczestnikami w środowiskach uczenia się online. Relacje interpersonalne są uważane za istotny element procesu dydaktycznego. Poprawne interakcje mogą pomóc uczącym się i nauczycielom rozwinąć poczucie wspólnoty podczas lekcji.

Wyzwania napotkane podczas pandemii nie tylko zjednoczyły społeczności szkolne we wspólnym celu, jakim było płynne przejście na zdalne nauczanie, zapewnienie wysokiej jakości nauczania, ale także zachęta do współpracy poza lekcjami [1,2].

Najnowsze technologie mają wpływ na różne teorie nauczania na odległość, tj. kształcenie na odległość łączy się z nowymi środkami komunikacji i współpracy, takimi jak smartfony, komputery, open-source i środowiska uczenia się, które umożliwiają uczącym się dostęp do informacji z dowolnego miejsca i o każdej porze. Wykorzystanie treści e-learningowych i otwartych zasobów znacznie wzrosło podczas pandemii, stwarzając wyzwania nie tylko w wyborze i rozwoju, ale także w dzieleniu się e-zasobami. Presja czasu i brak odpowiedniego przygotowania do przejścia na zdalne nauczanie spowodowały w wielu przypadkach problemy w uczestnictwie w zajęciach i trudności w zapewnieniu bezpieczeństwa na lekcjach.

Pomimo różnic w procesach tradycyjnego i zdalnego uczenia się, wszystkie procesy edukacyjne powinny być zaplanowane i powinny być wcześniej przygotowane do ich wdrożenia, m.in. dobór treści nauczania, opracowywanie, wdrażanie, przekazywanie treści kanałami on-line, ewaluacja i zapewnianie jakości [1].

Dostępna literatura dotycząca uczenia się na odległość skupia się głównie na jego ogólnej skuteczności jako narzędzia wspierającego edukację i satysfakcję uczniów. W niektórych technicznych dyscyplinach, nauczanie na odległość może być trudniejsze, ponieważ nie zapewnia wystarczających możliwości pod

względem interakcji. Również osoby uczące się na odległość muszą być wówczas lepiej przygotowane i bardziej aktywne w zadawaniu pytań niż uczestniczący w tradycyjnych zajęciach. Uczniowie uczący się na odległość postrzegają pracę grupową jako bardziej satysfakcjonującą, a powiązane procesy komunikacyjne i decyzyjne uważają za bardziej efektywne. Stwierdzono również, że osoby uczące się na odległość mają większą autonomię w uczeniu się we własnym tempie i są bardziej odpowiedzialne za własny proces uczenia się. Dlatego w nauczaniu na odległość promuje się edukację skoncentrowaną na uczniu, przygotowując go do permanentnego samokształcenia [\[3\]](#).

Kształcenie na odległość wymaga odpowiednich kompetencji cyfrowych od nauczyciela i ucznia. Przed podjęciem decyzji o zdalnym nauczaniu szkoła powinna ocenić kompetencje cyfrowe nauczycieli w następujących obszarach:

- 1) Działalność zawodowa: wykorzystanie technologii cyfrowych do komunikacji, współpracy i rozwoju zawodowego;
- 2) Zasoby cyfrowe: wyszukiwanie informacji, tworzenie i udostępnianie zasobów cyfrowych;
- 3) Nauczanie i uczenie się: zarządzanie i wykorzystanie technologii cyfrowych w nauczaniu i uczeniu się;
- 4) Ocena: wykorzystanie technologii cyfrowych i strategii oceny;
- 5) Wzmocnienie pozycji uczniów: wykorzystanie technologii cyfrowych do promowania zaangażowania, personalizacji i aktywnego uczestnictwa uczniów w lekcjach;
- 6) Poprawa kompetencji cyfrowych uczniów: umożliwienie uczniom kreatywnego i odpowiedzialnego korzystania z technologii cyfrowych w celu gromadzenia informacji, komunikowania się, tworzenia treści i rozwiązywania problemów.

Zidentyfikowane kompetencje cyfrowe i doświadczenie nauczycieli w zakresie korzystania z odpowiedniego oprogramowania, systemów i wirtualnych platform edukacyjnych przyczyniają się do podjęcia przez administrację instytucji decyzji w sprawie technologii rozwoju VLE. Po zidentyfikowaniu braku kompetencji cyfrowych wymaganych do kształcenia na odległość, administracja szkoły powinna zorganizować odpowiednie szkolenia i warsztaty w tym zakresie.

Przy diagnozie poziomu kompetencji cyfrowych nauczycieli i uczniów należy uwzględnić:

- 1) Umiejętności korzystania z informacji i mediów;
- 2) Komunikację i współpracę w przestrzeni cyfrowej;
- 3) Tworzenie treści cyfrowych;
- 4) Odpowiedzialne korzystanie z technologii cyfrowych;
- 5) Rozwiązywanie problemów cyfrowych.

Jeżeli ocena obecnej sytuacji wykaże, że można zorganizować zdalne nauczanie lub nauczanie hybrydowe, należy podjąć dalsze kroki. Biorąc pod uwagę potrzeby i możliwości zidentyfikowane na etapie przygotowania do kształcenia na odległość, szkoła musi zorganizować świadczenia w przypadku niewystarczającego wyposażenia nauczycieli i uczniów, odpowiedniego otoczenia społecznego, nabycia infrastruktury teleinformatycznej odpowiedniej do kształcenia na odległość, tworzenia VLE oraz rozwoju kompetencji cyfrowych nauczycieli i studentów.

1.2. Komunikacja i współpraca w nauczaniu na odległość

Komunikacja i współpraca odgrywają ważną rolę w większości zajęć szkolnych lub kursów, a udana współpraca stwarza również pewne wyjątkowe wyzwania. Jednak chociaż wszyscy członkowie grupy są oddzieleni fizycznie, istnieje szereg kroków, które instytucje edukacyjne, nauczyciele i uczniowie mogą podjąć, aby ułatwić pomyślną pracę zespołową na odległość [5].

Współpraca

Współpraca jest podstawowym warunkiem skutecznej edukacji. Szczególnie w nauczaniu zdalnym, gdzie zbudowanie wspierającej się społeczności, pozytywnych relacji i środowiska wspomagającego proces nauczania i uczenia się, wydaje się być znacznie większym wyzwaniem. Należy dołożyć wszelkich starań, aby pomimo braku bezpośredniego kontaktu z nauczycielem i rówieśnikami, uczniowie czuli się członkami jednej, współpracującej społeczności szkolnej.

Tabela 1. Narzędzia do współpracy

Tytuł	Opis
Slack https://slack.com/intl/pl-pl/	To wyjątkowe narzędzie do współpracy i komunikacji. Jest to zasadniczo platforma do czatowania, ale z wieloma przydatnymi funkcjami.
Quip https://quip.com/	Narzędzie pomaga w organizacji dokumentów.
Trello https://trello.com/home	Przyjazny dla użytkownika interfejs i intuicyjna obsługa. Pomaga współpracować, zarządzać projektami i osiągać wysoki poziom produktywności.
Confluence https://www.atlassian.com/software/confluence	Confluence umożliwia zespołom łatwe tworzenie, udostępnianie i współpracę nad dokumentami, arkuszami kalkulacyjnymi, prezentacjami i obrazami. Śledzenie postępów w pracy jest niezwykle łatwe
Zoho https://www.zoho.com/docs/	Zoho Docs sprawia, że tworzenie, przechowywanie, edytowanie, udostępnianie i współpraca przy użyciu dokumentów są niezwykle proste. Oprócz dokumentów, arkuszy kalkulacyjnych i prezentacji można przesyłać muzykę, filmy i inne pliki do chmury Zoho i w zabrać swoje biuro wszędzie ze sobą.
Rescript https://www.reskript.com/	ReSkript oferuje intuicyjną i łatwą w użyciu platformę online do współpracy nad dokumentami i zarządzania plikami z szeroką funkcjonalnością.

Komunikacja synchroniczna

Jednym z najbardziej oczywistych sposobów, w jaki możliwa jest współpraca podczas zdalnego nauczania, jest komunikacja synchroniczna. W uproszczeniu odnosi się ona do metod komunikacji, które występują ze wszystkimi uczestnikami obecnymi i aktywnie zaangażowanymi w procesie nauczania w tym samym czasie, mimo że znajdują się oni w różnych lokalizacjach geograficznych.

Na przykład platformy czatu online i wiadomości bezpośrednie pozwalają uczniom na interakcję w obie strony. Może to znacznie ułatwić wspólną pracę nad projektami lub dzielenie się wiedzą. Współpracę można również polepszyć dzięki wirtualnym klasom, które funkcjonują jako wspólna przestrzeń online.

Koncepcje, takie jak wideokonferencje, cyfrowe tablice i udostępnianie ekranu, mogą pomóc członkom tej samej grupy edukacyjnej we współpracy, a wszystko to można włączyć za pomocą rozwiązań takich jak myViewBoard.

Komunikacja asynchroniczna

Podczas gdy większość ludzi myśli o zdalnym nauczaniu jako wspólnych wysiłkach i działaniach, które odbywają się poprzez interakcje w czasie rzeczywistym, to w rzeczywistości komunikacja asynchroniczna ma również do odegrania rolę w ułatwianiu prawidłowej współpracy, np.: wiele kursów wykorzystuje wirtualne „tablice ogłoszeniowe”, które umożliwiają studentom dyskusowanie na tematy i dzielenie się informacjami.

W niektórych przypadkach uczniowie mogą współpracować poprzez delegowanie różnych zadań, a następnie udostępnianie efektów swojej pracy za pośrednictwem poczty elektronicznej, np.: uczniowie pracujący nad wspólnym projektem mogą wziąć na siebie oddzielne zadania, a następnie przesać sobie efekty swojej pracy, zanim połączą ją w jeden wspólny projekt.

Istnieje kilka zalet związanych ze współpracą asynchroniczną. Po pierwsze, uczniowie nie muszą pracować nad wspólnymi projektami dokładnie w tym samym czasie, co zapewnia im elastyczność działania. Ponadto posty na forach dyskusyjnych i e-maile nie ucierpią w przypadku np. tymczasowej utraty połączenia internetowego. Minusem jest jednak tempo - współpraca asynchroniczna jest znacznie wolniejsza.

Tabela 2. Narzędzia komunikacji

Tytuł	Opis
Remind https://www.remind.com/	To aplikacja i strona internetowa służąca do komunikacji między nauczycielami, rodzicami i uczniami. Nauczyciele mogą wysyłać wiadomości tekstowe do utworzonych grup o nadchodzących testach, quizach i projektach.
Media społecznościowe (FB itp.) https://facebook.com/	Te platformy mediów społecznościowych można łączyć tak, aby jeden post pojawiał się w obu lokalizacjach. Jednym z praktycznych aspektów mediów społecznościowych jest tworzenie hashtagów. Nauczyciel może utworzyć hashtag lub kilka, z których uczniowie będą mogli korzystać, gdy publikują coś na zajęciach

GoSoapBox https://www.gossoapbox.com/	GoSoapBox to pokój rozmów przeznaczony do tworzenia sal lekcyjnych. Nauczyciele mogą publikować różne rodzaje pytań, na które uczniowie mogą odpowiadać w czasie rzeczywistym. Zaletą GoSoapBox jest to, że zachęca uczniów do interakcji.
Edublogi https://edublogs.org/	Prowadzenie bloga lub zachęcanie uczniów do pisania bloga. W przypadku bloga szkolnego pomyśl o korzystaniu z Edublogs .
ClassPager https://www.classpager.com/	Wysyłaj podstawowe przypomnienia tekstowe i ankiety na telefony komórkowe uczniów.

Główne czynniki w komunikacji online [7]

Jest wiele czynników, o które należy zadbać, aby komunikacja online przebiegała prawidłowo. Pierwszym krokiem do znalezienia odpowiedniego narzędzia jest przyjrzenie się jego możliwościom oraz ocena ich przydatności. Warto przy doborze narzędzi zwrócić uwagę na to, czy posiadają one następujące funkcje:

Wiadomości bezpośrednie i grupowe. Posiadanie narzędzia do komunikacji bez funkcji bezpośredniego przesyłania wiadomości jest bezużyteczne. Ta funkcja zapewnia pewien rodzaj wygody, umożliwiając odpowiadanie na wiadomości o mniejszym priorytecie tylko wtedy, gdy ma się na to czas.

Wiadomości grupowe działają tak samo, ale tutaj komunikujemy się jednocześnie ze wszystkimi członkami zdefiniowanej przez nas grupy.

Komunikacja w czasie rzeczywistym jest niezbędna, a sama poczta e-mail nie wystarczy do wykonania tej pracy. Za pomocą narzędzia komunikacyjnego z funkcją bezpośredniego przesyłania wiadomości można prowadzić dialog tekstowy.

Czat wideo. Narzędzia z funkcją wideokomunikacji pozwalają na lepszy kontakt między nauczycielami i uczniami.

Udostępnianie ekranu. Narzędzie, które ma dobrej jakości funkcję czatu wideo, powinno być również wyposażone w funkcję udostępniania ekranu. Ta funkcja jest wręcz niezbędna, ponieważ umożliwia udostępnianie uczestnikom spotkania dokumentów, raportów lub wszystkiego, co jest widoczne na ekranie. Nie trzeba otwierać osobnych aplikacji ani zamykać istniejącego spotkania. Dzięki tej funkcji przebieg spotkania pozostaje niezakłócony.

Konferencje audio. Jest to jedna z podstawowych funkcji narzędzi komunikacyjnych. Jest to prosta funkcja, która pomaga przekazać krótkie informacje lub szybko wyjaśnić sprawę, kiedy połączenie wideo jest niemożliwe lub niekonieczne. Większość platform do komunikacji wideo umożliwia prowadzenie konferencji audio – bez włączania kamery.

Bezpieczne udostępnianie plików. Możliwość udostępniania plików to jedno, ale kiedy istnieje możliwość udostępniania plików w wielu formatach, to ułatwienie pracy jest znacznie większe. Jeśli nie chcesz

rezygnować z wydajności swojego narzędzia, musisz upewnić się, że ma ono opcję bezpiecznego udostępniania plików z platform takich jak Dysk Google, Dropbox, a nawet z Twojego systemu.

1.3. Wsparcie i integracja społeczna uczniów

Dobre relacje uczeń-nauczyciel są podstawowym czynnikiem wpływającym na zaangażowanie uczniów w naukę, lepszą frekwencję, wyższe oceny, mniejszą liczbę zachowań destrukcyjnych oraz niższy odsetek porzucania szkoły [6].

Wsparcie

Poza formalnym przekazem wiedzy nauczyciel powinien zwrócić szczególną uwagę na wspieranie uczniów i ich integrację społeczną. Odpowiednie wsparcie powinno odnosić do następujących aspektów [9]:

Pomaganie uczniom. Uczniowie powinni móc liczyć na wsparcie i pomoc ze strony nauczyciela w sytuacjach kiedy:

- 1) zmagają się z nowymi propozycjami lub pomysłami;
- 2) napotykać trudności w zrozumieniu materiału;
- 3) mają problemy w ocenie swoich pomysłów lub działań;
- 4) nie radzą sobie z niepowodzeniami szkolnymi;
- 5) obawiają się myśleć kreatywnie i działać nieszablonowo.

Informacja zwrotna. Przekazywanie informacji zwrotnych na temat wykonywania przez uczniów zadań i działań pomaga im dostrzegać własne postępy i identyfikować braki. Informacja zwrotna nie zawsze musi być związana z oceną formalną.

Doradztwo indywidualne. Oprócz bezpośredniego wsparcia w trakcie lekcji uczniowie często potrzebują dodatkowej pomocy i wskazówek w szczególnie trudnych dla nich sytuacjach, takich jak np. problemy rodzinne czy zdrowotne.

Wsparcie współpracy uczniów. Uczniowie mogą być dla siebie wzajemnie źródłem pomocy i wsparcia. Dzięki kontaktom nieformalnym motywują się wzajemnie do przezwyciężania problemów szkolnych, pomagają w nadrobieniu zaległości, dzieląc się własnym doświadczeniem. muszą pracować razem, a nie indywidualnie.

Szczególnie w nauczaniu zdalnym pomoc uczniom w radzeniu sobie z trudnościami dydaktycznymi, emocjonalnymi i społecznymi należy do podstawowych zadań każdego nauczyciela. Jednak w nauczaniu zdalnym możliwość identyfikowania, rozpoznawania i rozwiązywania problemów uczniów wymaga od nauczycieli wyjątkowej wrażliwości, czujności i trafnej oceny sytuacji [9].

Włączenie

Aby praca zdalna była inkluzywna należy [6]:

- pamiętać, że relacje są ważniejsze od treści nauczania;

- poznawać zainteresowania swoich uczniów;
- tworzyć bezpieczną atmosferę zajęć;
- używać pomocy i gier edukacyjnych;
- stosować grywalizację.

Należy wyraźnie podkreślić, że zarówno w tradycyjnej klasie, jak i nauczaniu zdalnym pozytywne relacje są kluczowe dla sukcesu uczniów i dobrego ich samopoczucia w procesie nauczania i uczenia się. Początek semestru to kluczowy czas na rozwijanie osobistych więzi, których uczniowie będą potrzebować, aby osiągnąć sukces.

Bibliografia

- [1] Gudoniene, D., Jusas, V., Butkiene, R., Venčkauskas, A., Burbaite, R., Grigaliūnas, Š., & Andone, D. (2021). Models for Administration to Ensure the Successful Transition to Distance Learning during the Pandemic. *Sustainability*, 13(9), 4751.
- [2] Gudoniene, D., Navickiene, V., Dagiene, V., Jasute, E., Butkiene, R., (2021). Pandemic-induced qualitative changes in the process of university studies from the perspective of university authorities. *Sustainability*, 13(17), 9887.
- [3] Zarzycka, E., Krasodomska, J., Mazurczak-Mąka, A., & Turek-Radwan, M. (2021). Distance learning during the COVID-19 pandemic: students' communication and collaboration and the role of social media. *Cogent Arts & Humanities*, 8(1), 1953228.
- [4] [Glossary - empower \(eadtu.eu\)](#)
- [5] Successful Collaboration with Remote Learning (reviewed on 02-01-2022)
<https://www.viewsonic.com/library/education/successful-collaboration-with-remote-learning/>
- [6] <https://www.edweek.org/teaching-learning/4-tips-for-building-relationships-with-remote-students-youve-never-met/2020/09>
- [7] <https://www.remote.tools/remote-work/best-communication-tools>
- [8] <https://www.edsurge.com/product-reviews/school-operations/communications-tools>
- [9] <https://opentextbc.ca/teachinginadigitalage/chapter/5-6-learner-support/>